

ระบบภาษา เอกสารข้อมูล และการปรับข้อมูล

ระบบภาษา

ภาษาตระกูลไทเป็นกลุ่มภาษาที่ใหญ่ และมีผู้พูดกันแพร่หลายมากที่สุด ในเอเชียอาคเนย์ โดยมีผู้พูดภาษากลุ่มนี้ ในจีน พม่า อินเดีย เวียดนาม กัมพูชา ลาว ไทย และมาเลเซีย¹

ภาษาไทยล้านนาเป็นภาษาไทยถิ่นในกลุ่มภาษาตระกูลไทซึ่ง ฟัง กุย ลี (Fang Kuei Li) จัดอยู่ในกลุ่มภาษาไทยตะวันตกเฉียงใต้ แต่มาร์วิน บราวน์ (Marwin-Brown) จัดให้อยู่ในกลุ่มภาษาไทยถิ่นเหนือ ได้แก่ ภาษาถิ่นเชียงราย แพร่ น่าน ลำปาง และเชียงใหม่² ซึ่งปัจจุบันถิ่นอาณาเขตกว้างรวมถึงลำพูน แม่ฮ่องสอน และพะเยา ภาษาล้านนาจึงเป็นภาษาไทยถิ่นที่พูดกันในอาณาบริเวณของอาณาจักรล้านนา³ 8 จังหวัดดังกล่าว

¹ เรื่อง เศษ ปิ่น เขื่อนขันธ์ชัย, ภาษาถิ่นตระกูลไท, (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531) หน้า 1

² เรื่อง เศษ ปิ่น เขื่อนขันธ์ชัย, ภาษาถิ่นตระกูลไท, (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531) หน้า 67

³ อาณาจักรล้านนาเริ่มในสมัยพระฮามังราย โดยทรงสร้างเมืองเชียงราย พ.ศ. 1805 ใน พ.ศ. 1835 ทรงยึดได้เมืองลำพูนแล้ว ทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 1839 และรวมอาณาจักรพะเยาเข้ากับล้านนาในปี พ.ศ. 1881 เชียงใหม่ตกเป็นประเทศราชของพม่าระหว่าง พ.ศ. 2101-2317 และได้เป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทยในปี พ.ศ. 2317

ภาษาไทยล้านนามีพัฒนามาเป็นระยะและเป็นระบบ โดยมีตัวอักษรของตัวเองที่
ใช้อย่างแพร่หลายเพื่อใช้บันทึกภาษา อักษรชนิดนี้พัฒนามาจากอักษรมอญโบราณในอาณาจักร
ทริภุชชัย¹ หรือจังหวัดลำพูนในปัจจุบัน อักษรชนิดนี้อาจเรียกชื่อว่าตัวเมือง อักษรพื้นเมือง
ตัวธรรม หรืออักษรล้านนา ก็ได้

ตัวอักษรที่ใช้ในล้านนา พบว่ามีถึง 3 ชนิด ซึ่งมีความแตกต่าง ทั้งรูปร่าง
ลักษณะและการใช้งานดังนี้

1. อักษรธรรมล้านนาหรือตัวเมือง นิยมใช้บันทึกคัมภีร์ในพุทธศาสนา
2. อักษรฝักขาม หรืออักษรที่ปรับปรุงจากอักษรแบบสุโขทัย นิยมใช้กับศิลา-
จารึก
3. อักษรไทยนิเทศหรืออักษรที่ปรับปรุงจากอักษรฝักขามแต่ใช้จารคัมภีร์จำพวก
กวีนิพนธ์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University
¹สันต์ เพนธ์ ความมาเป็นของล้านนาไทย (เชียงใหม่: ล้านนาไทย: อนุสรณ์พระราช-
 พิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์, 2526-2527) หน้า 13

ภาษาไทยล้านนามีระบบของภาษาดังนี้

1. ระบบเสียง
2. ระบบไวยากรณ์

ระบบเสียง

ระบบเสียงในภาษาไทยล้านนาประกอบด้วย

1. ระบบเสียงพยัญชนะ
2. ระบบเสียงสระ
3. ระบบเสียงวรรณยุกต์

1. ระบบเสียงพยัญชนะ

1.1 เสียงพยัญชนะเดี่ยวยมี 20 หน่วยเสียง ดังนี้

/k/

/kh/

/g/

/c/

/s/

/d/

/t/

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

/th/

/n/

/b/

/p/

/f/

/ph/

/m/

/ŋ/

/j/

/l/

/w/

/r/

/h/

1.2 เสียงพยัญชนะควบ เกิดจากการผสมของพยัญชนะเสียงเดียวกับ

หน่วยเสียง /w/, /l/ ดังนี้

/kw/

/khw/

/thw/

/ʔw/

/ɲw/

/cw/

/lw/

/sw/

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

/kw/

/tw/

/nw/

/cl/

/ml/

/pl/

2. ระบบเสียงสระ

2.1 สระเดี่ยว 18 เสียง ดังนี้

/i/ /i:/

/e/ /e:/

/ɛ/ /ɛ:/

/i/ /i:/

/ə/ /ə:/

/u/ /u:/

/o/ /o:/

/ɔ/ /ɔ:/

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © 2.2 สระผสม 3 เสียง ดังนี้ by Chiang Mai University

All rights reserved

/ia/

/io/

/ua/

3. ระบบเสียงวรรณยุกต์

เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยล้วนนามี 6 ระดับ ดังนี้

เสียงสามัญ	(Mid Tone)	เครื่องหมาย	-
เสียงเอก	(Low Tone)	เครื่องหมาย	1
เสียงโท	(Falling Tone)	เครื่องหมาย	2
เสียงตรี	(High Tone)	เครื่องหมาย	3
เสียงจัตวา	(Rising Tone)	เครื่องหมาย	4
เสียงครึ่งโทครึ่งตรี	(High Falling)	เครื่องหมาย	5 ¹

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

¹ไม่มีเสียงนี้ในภาษาไทยมาตรฐาน

ไวยากรณ์

ระบบไวยากรณ์หรือโครงสร้างของภาษา ได้แก่ การสร้างคำและการสร้างประโยค ภาษาไทยล้านนามีระบบการสร้างคำด้วยการประกอบหน่วยเสียง (Phoneme) ให้เป็นหน่วยคำ (Morpheme) ที่มีความหมายและนำคำเหล่านั้นมาเรียงกันเป็นประโยค คำในประโยคจึงมีความสัมพันธ์กัน มีการใช้ชนิดของคำเพื่อนำมาประกอบในประโยคตลอดจนวิธีการเรียงคำเข้าประโยคที่คล้ายกับภาษาไทยมาตรฐาน การเรียงคำเข้าประโยคนั้นจัดเป็นลักษณะสำคัญในภาษาตระกูลไทย แม้จะมีความแตกต่างกันบ้างแต่ก็เป็นส่วนน้อย ซึ่งไม่ได้ทำให้เกิดความเข้าใจต่างไปแต่อย่างใด เช่น น้ำบ่อ หรือ บ่อน้ำ ก็ให้ความหมายที่ตรงกัน

การสร้างคำขึ้นใช้ในภาษาไทยล้านนามีลักษณะเช่นเดียวกับภาษาไทยมาตรฐาน กล่าวคือนำคำที่มีอยู่ในภาษาไทยล้านนาตลอดจนยืมคำจากภาษาอื่นมาประสม ซ้อน หรือซ้ำกัน

นอกจากนี้ภาษาไทยล้านนาก็มีการใช้คำในลักษณะต่างๆ ซึ่งแสดงลักษณะที่เป็นภาษาไทยล้านนาโดยเฉพาะเช่น คำนาม คำสรรพนาม คำชยชย คำลงท้าย ฯลฯ ดังที่ผู้วิจัยได้เลือกมาศึกษาโดยละเอียดดังที่จะแสดงไว้ในบทต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

การจัดหมู่อักษรในภาษาไทยล้านนา

อักษรในภาษาไทยล้านนาจัดได้เป็น 3 หมู่ ตามพยางค์ที่ใช้ในภาษาไทยล้านนา ดังนี้

1. อักษรสูง พยางค์จัตวา

ก (๓)	ข (๓)	จ (๑)	ฉ (๑)
ฅ (๒)	ฉ (๒)	ต (๓)	ถ (๑)
ป (๒,๒)	ผ (๒)	ฝ (๒)	ส (๑)
ศ (๑)	ษ (๑)	ห (๒)	

2. อักษรกลาง พยางค์สามัญ

บ (๒)	ผ (๒)	ค (๒)	อ (๑)
-------	-------	-------	-------

3. อักษรต่ำ พยางค์ตรี

ค (๑)	ฆ (๑)	ง (๑)	ช (๑)
ฅ (๑)	ญ (๑)	ฌ (๑)	ณ (๑)
ท (๑)	ธ (๑)	น (๑)	พ (๑)
ภ (๑)	ม (๑)	ย (๑)	ร (๑)
ล (๑)	ว (๑)	ฬ (๑)	ศ (๑)
ซ (๑)	ฮ (๑)		

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

ในการจัดหมู่อักษรดังกล่าว อาจแยกกลุ่มของอักษรเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. อักษรคู่
2. อักษรเดี่ยว

อักษรคู่ คืออักษรสูงที่มีเสียงคู่กับอักษรต่ำ ดังนี้

ก (๓)	ค (๑)
ข (๓)	ฅ (๒, ๖)
จ (๑)	ช (๑)
ฉ (๑)	ฌ (๑)
ฉ (๒)	ช (๒)
ค (๐)	ก (๑)
ก (๑)	ค (๑)
ป (๒, ๖)	พ (๐)
ฟ (๒)	ภ (๖)
ฝ (๒)	ฟ (๑)
ส (๑)	ซ (๑)
ห (๒)	ฮ (๒)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

อักษรเดี่ยว คืออักษรต่ำที่ไม่มีเสียงคู่กับอักษรสูง ได้แก่

ง (ง)

ญ, ย (ญ, ย)

ณ, น (ณ, น)

ม (ม)

ร, ล, ฬ (ร, ล, ฬ)

ว (ว)

อักษรเดี่ยวนี้เมื่อใช้ ท ขว. เป็นอักษรนำ จะสามารถผันเสียงวรรณยุกต์ได้ครบทั้ง 6 ระดับเสียง เช่น

นา (๕) หน้า (๖) ำ (๔) หน้า (๖) ำ (๔)
หน้า (๖)

อักษรที่ใช้เป็นตัวสะกด

อักษรไทยล้านนาทำหน้าที่เป็นตัวสะกดได้ 9 แม่ ดังนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

1. แม่ กก เสียง /k/ ใช้อักษรและเครื่องหมาย ดังนี้

ก (๓) ข (๓) ค (๑) ๓ (ไม่ชัด)

๓ (ไม่ชัดและกะป๋ายาค)

2. แม่กด เสียง /t/ ใช้อักษรดังนี้

ค (๒) ต (๑) ท (๑) ถ (๑) จ (๑)

ช (๑) ส (๑) ษ (๑) ศ (๑)

3. แม่กบ เสียง /p/ ใช้อักษรดังนี้

บ (บ) บ,ป (ใช้ตัวเชิง บ คือ ๖)

4. แม่กม เสียง /m/ ใช้อักษรดังนี้

ม (ม) ๗ (ใช้ตัวเชิง ม ๘ คือ ๗)

-า (-๖)

5. แม่กน เสียง /n/ ใช้อักษรและสัญลักษณ์ดังนี้

ร (ร) ล (ล) ญ (ญ) ฬ (ฬ)

(พยัญชนะตั้งเชิงแทน น (น)

6. แม่กง เสียง /ŋ/ ใช้อักษรและสัญลักษณ์ ดังนี้

ง (ง) -๐- (๑)

7. แม่เกย เสียง /j/ ใช้สัญลักษณ์ และสระดังนี้

ย (ย) ๖ (๖-)

8. แม่เกว เสียง /w/ ใช้อักษรและสระดังนี้

ว (ว) -๑- (๑-๖)

9. เสียง /r/ ปรากฏท้ายพยางค์ของคำที่เป็นเสียงสั้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

อักษรพิเศษ

พยัญชนะในภาษาไทยล้วนบางตัวไม่ใช้พยัญชนะตัวเต็ม หากแต่ใช้บางส่วน
ของพยัญชนะหรือเชิงของพยัญชนะเป็นตัวสะกดและตัวตาม หรือให้เป็นพยัญชนะตัวอื่นๆ การ
ใช้พยัญชนะตัวเชิงมีดังนี้

1. ฃ เรียก ทางยะ ยะเฟื่อง ทำหน้าที่เป็นตัวสะกดแทน ข (ย)
2. ฅ เรียก ทางปะ ปะผาก ปะห้อย เป็นตัวสะกดในมาตราแม่กบ
3. ฆ เรียก ทางพะ ใช้เขียนแทน ฌ (ผ) เมื่อเป็นพยัญชนะตัวตาม
4. 4.1 ใช้เขียนด้านล่างพยัญชนะบางตัวเพื่อให้เป็นพยัญชนะตัวอื่น คือ

๑ (ง)	+	๒	เป็น	๓ (พ)
๔ (ณ)	+	๕	เป็น	๖ (ฐ)
๗ (ณ)	+	๘	เป็น	๙ (ฐ)
- 4.2 ใช้เขียนด้านล่างพยัญชนะบางตัวแทนพยัญชนะตัวอื่นในวรรคเดียวกัน

เช่น

๑ ทาง /พะ/ ใช้เขียนแทน ๓ (พ) เมื่อเป็นพยัญชนะตัวตาม

๑ ทาง /๕/ ใช้เขียนแทน ๖,๙ (ฐ) เมื่อเป็นพยัญชนะตัวตาม

5. เครื่องหมายที่เขียนเติมบนพยัญชนะบางตัว เพื่อให้เป็นพยัญชนะตัวอื่น เช่น

๓ (ย) + ๑ เป็น ๖ (พ)

๗ (ณ) + ๑ " ๖ (พ)

๔ (ช) + ๑ " ๖ (ช)

๓ (พ) + ๑ " ๖ (พ)

๘ (อ) + ๑ " ๖ (อ)

6. หง หางมะ ใช้เขียนแทน ห (ม) เมื่อเป็นพยัญชนะตัวสะกดหรือตัวตาม
7. หง หางนะ ใช้เขียนแทน ห (น) เมื่อเป็นพยัญชนะตัวสะกดหรือตัวตาม
8. หง หางกะ ใช้เขียนแทน ห (ก) เมื่อเป็นพยัญชนะตัวตาม
9. หง หางญะ ใช้เขียนซ้อนบนหัวของ ห (ญ) เมื่อเป็นพยัญชนะตัวสะกดโดยมีอักษร ญ เป็น ตัวตามและในบางกรณีใช้แทนอักษร ห (ง) ที่เป็นตัวสะกดด้วย
10. หง หอง ใช้เขียนศัพท์ที่มี ห (ส) เป็นตัวสะกดและตัวตาม
11. หง ระวัง, หง ระวัง ใช้เขียนไว้หน้าพยัญชนะบางตัวเพื่อแสดงว่า เมื่อออกเสียงพยัญชนะคู่นี้จะต้องพ่นลมมากกว่าปกติ ทำให้เสียงที่เปล่งนั้นคล้ายเสียงพยัญชนะตัวถัดไปในวรรคเดียวกัน แต่ก็มีบางกรณีที่ยื่นออกเสียงเป็นอย่างอื่น

ตำแหน่งของพยัญชนะตัวสะกด

ตัวสะกดจะอยู่ด้านล่างของพยัญชนะต้นหรือรูปสระ ถ้ามีพยัญชนะ หรือสระอยู่ด้านล่างของพยัญชนะต้นอยู่แล้ว ตัวสะกดจะปรากฏในลักษณะของพยัญชนะตัวเต็มอยู่ด้านหลังของพยัญชนะต้น

All rights reserved

ตำแหน่งของพยัญชนะตัวสะกด และพยัญชนะตัวตาม

การวางตำแหน่งของพยัญชนะตัวสะกดและตัวตามในภาษาไทยล้านนาจะแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน กล่าวคือคำที่มีตัวสะกดและตัวตาม ตัวสะกดจะวางด้านหลังของพยัญชนะต้น ตัวตามจะวางไว้ด้านล่างของพยัญชนะที่เป็นตัวสะกด เช่น อักคี (๕๓๖)

ดังที่กล่าวแล้วว่า ภาษาล้านนามีอักษร 3 ระบบ และระบบที่มีการใช้งานมากที่สุด คืออักษรธรรมล้านนาซึ่งผู้วิจัยใคร่จะเสนอให้เห็นถึงอักษรล้านนาไทยปรีวรรตและอักษรธรรมล้านนาไว้โดยลำดับดังนี้ คือ

พยัญชนะต้น

อักษรล้านนาไทยปรีวรรต

เสียงอ่าน

อักษรล้านนาไทย

ก

/ka⁵/

๓

ข

/kha⁵/

๔

ค

/ka⁴/

๖

ฆ

/kha⁴/

๗

ง

/ŋa⁴/

๘

จ

/ca⁵/

๑

ฉ

/sa⁵/

๒

ช

/ca⁴/

๓

ฌ

/sa⁴/

๔

อักษรล้านนาไทยปริวรรต	เสียงอ่าน	อักษรล้านนาไทย
ญ	/ña ^a /	ဣ
ณ	/la ^a ta ⁵ /	ဣ
ฐ	/la ^a tha ⁵ /	ဣ, ဣ
ด ท ฎ	/da ⁵ /	ဣ
ฒ	/la ^a tha ^a /	ဣ
ฬ	/la ^a na ^a /	ဣ
ต	/ta ⁵ /	ဝ
ถ	/tha ⁵ /	ဝ
ท	/ta ^a /	ဝ
ธ	/tha ^a /	ဝ
น	/na ^a /	ဣ
ป	/pa ⁵ /	ဣ
ฝ	/pha ⁵ /	ဣ
พ	/pa ^a /	ဝ
ภ	/pha ^a /	ဘ
ม	/ma ^a /	ဣ
ย	/ña ^a /	ဣ
ร	/la ^a /	ဝ
ล	/la ^a /	ဝ
ว	/wa ^a /	ဝ
ส	/sa ⁵ /	ဝ
ห	/ha ⁵ /	ဘ
ฬ	/la ^a /	ဣ
อ	/ʔ ⁻ /	ဣ
บ	/ba ⁻ /	ဣ
ผ	/ya ⁵ /	ဣ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

อักษรล้านนาไทยปวิวรรต	เสียงอ่าน	อักษรล้านนาไทย
ฝ	/fa ⁵ /	
ฟ	/fa ⁴ /	
ค	/kha ⁴ /	
ช	/sa ⁴ /	
ศ	/sa ⁵ /	
ษ	/sa ⁵ /	
ส	/sa ⁵ /	
หล	/la ⁵ /	
ทน	/na ⁵ /	
ทม	/ma ⁵ /	
หย	/ña ⁵ /	
หว	/wa ⁵ /	
หง	/ɣa ⁵ /	
ฮ	/ha ⁴ /	
กว	/kha ⁵ /	
ทร	/kha ⁵ /	
คร	/kha ⁴ /	
ตร	/tha ⁵ /, /tha ¹ la ⁵ /	
ทว	/tha ⁴ /, /tha ¹ la ⁴ /	
พร	/pha ⁴ /	
สร	/sa ¹ la ⁵ /	

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

2. พยัญชนะควบกล้ำ

อักษรล้านนาไทยปวิวรรต

เสียงอ่าน

อักษรล้านนาไทย

กว	/kwa ⁴ /	ก
ชว	/khwa ⁴ /	ช
ฅว	/khwa ⁴ /	ฅ
คว	/kwa ³ /	ก
คว	/khwa ³ /	ค
งว	/ŋwa ³ /	ง
จว	/cwa ⁴ /	จ
ชว	/chwa ³ /	ช
ซว	/swa ³ /	ซ
ตว	/twa ³ /	ต
ถว	/thwa ⁴ /	ถ
ทว	/twa ⁴ /	ท
นว	/nwa ³ /	น
ยว	/jwa ³ /	ย
รว	/lwa ³ /	ร
ลว	/lwa ³ /	ล
สว	/swa ⁴ /	ส
ฮว	/ʔwa ⁴ /	ฮ

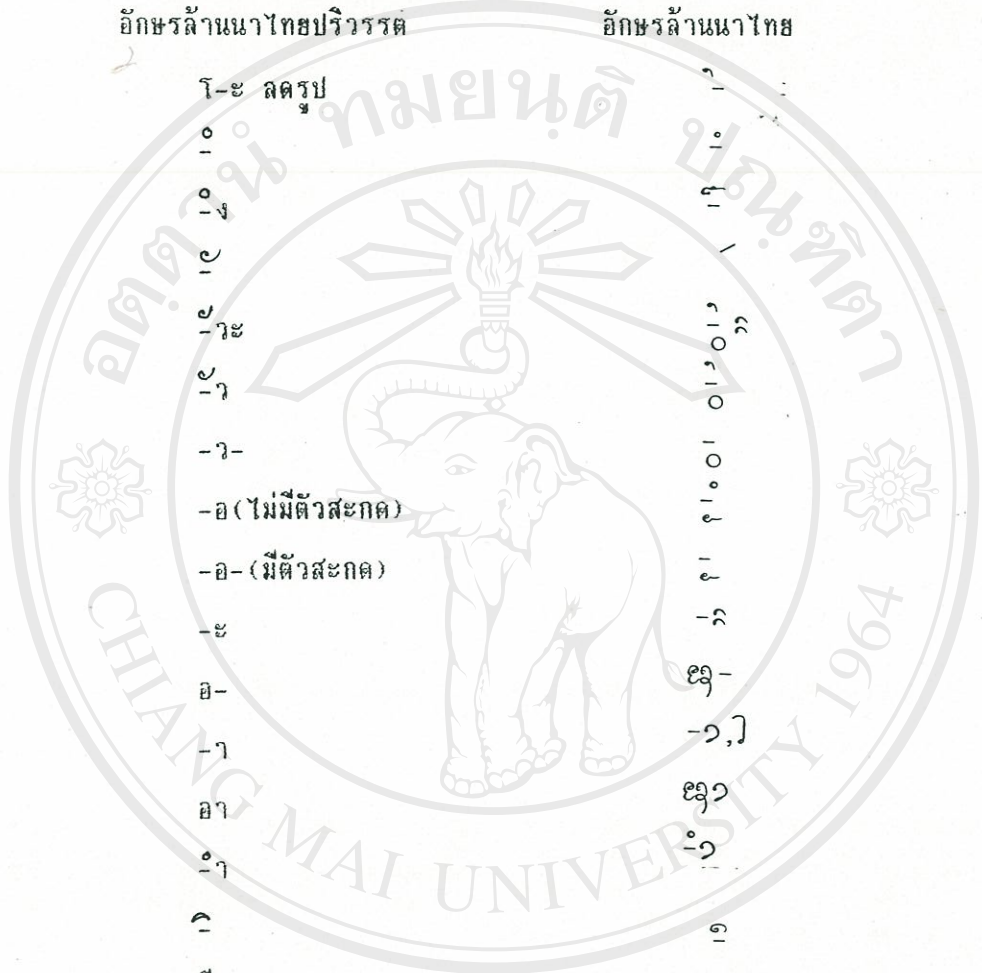
ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

สุดม รุ่งเรืองศรี, พจนานุกรมล้านนาไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง (กรุงเทพฯ:มูลนิธิ
แม่ฟ้าหลวงและธนาคารไทยพาณิชย์จำกัด, 2533) หน้า ค, ต

สระ

อักษรล้านนาไทยปวิวรรต

อักษรล้านนาไทย

โ-ะ ลดรูป

โ-

โ-

โ-

โ-

โ-

โ-

โ-

-อ (ไม่มีตัวสะกด)

-อ (มีตัวสะกด)

-

-

-

-

-

-

-

-

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

-

-

-

-

-

-

-

-

ตำแหน่งของสระ

สระในภาษาไทยล้านนาจะปรากฏด้านล่าง ด้านบน ด้านหน้า หรือด้านหลัง
ของพยัญชนะก็ได้

ตัวเลขในภาษาไทยล้านนา

เลขที่นิยมใช้ในการจารคัมภีร์ เลขไทย เลขที่นิยมใช้ในการคำนวณ

๑	๑	๑
๒	๒	๒
๓	๓	๓
๔	๔	๔
๕	๕	๕
๖	๖	๖
๗	๗	๗
๘	๘	๘
๙	๙	๙
๐	๐	๐

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

เครื่องหมายกำกับอักษร

1. ไม้เอก , ไม้สอง, ไม้สาม เครื่องหมายกำหนดเสียงตก คือมีเสียงวรรณยุกต์เอก เมื่อใช้ผันกับพยัญชนะที่เป็นอักษรสูงและกำหนดเสียงโทเมื่อผันกับพยัญชนะกับอักษรต่ำ
2. ไม้เอกข้าง ไม้เท้า เครื่องหมายวรรณยุกต์กำหนดเสียงขึ้น คือมีเสียงครึ่งโทครึ่งตรี เมื่อผันกับพยัญชนะที่เป็นอักษรสูง และกำหนดเสียงตรีเมื่อผันกับอักษรต่ำ
3. ไม้ขีด
 - ก. เหมือนไม้หันอากาศในภาษาไทยมาตรฐาน
 - ข. เหมือนไม้ไต่คู้ในภาษาไทยมาตรฐาน
4. ไม้กัก ใช้เขียนแทนการใช้ ๓ (ก) สะกด ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าโบราณอาจออกเสียงตัวสะกดคำนั้นเป็นเสียงสั้น /ʔ/ เช่น ๒๒, ๒๓, ๒๔ คือ ตก ลุก สุก
5. ไม้กะป๋วยาด
 - ก. ช่วยกำหนดให้ออกเสียงพยางค์นั้นเป็นเสียงสั้นเช่นเดียวกับไม้ขีดหรือเท่ากับไม้ไต่คู้ในภาษาไทยมาตรฐาน
 - ข. กำหนดให้พยางค์นั้นออกเสียง อะ เช่นเดียวกับสระ -ะ ในภาษาไทยมาตรฐาน

6. ๙ เลขสอง ไม้ห้า

ก. ถ้าเขียนท้ายคำใด จะบังคับให้ออกเสียงคำนั้นซ้ำกันสองครั้ง

เช่น ๙ ึ ก

ข. ถ้าเขียนด้านบนของพยัญชนะที่มีสองรูป ถือว่าพยัญชนะต้นในกลุ่มอักษรนั้นทำหน้าที่เป็นพยัญชนะต้นของศัพท์สองคำที่ใช้พยัญชนะต้นร่วมกันอยู่ เช่น ๙ ึ ึ เข้าของ

ค. ถ้าเขียนบนรูปพยัญชนะที่ซ้อนกันสองรูป แสดงว่าต้องอ่านคำนั้นเป็นสองพยางค์โดยพยัญชนะตัวบนจะออกเสียงสระ อะ และพยัญชนะตัวล่างจะอ่านแบบอักษรนำ เช่น ๙ ึ ึ สมอง

7. ๙ ระห้าม เขียนด้านบนของท้ายอักษร ทำหน้าที่อย่างทั้งหมด คือ ห้าม

ออกเสียงสระที่กำกับพยางค์ท้ายของศัพท์นั้นๆ เช่น ๙ ึ ึ ึงค์

8. ๙ ไม้กง

ก. ใช้เขียนข้างบนก่อนไปด้านหน้าด้านบนของพยัญชนะ เพื่อแสดงว่าพยางค์นั้นมีสระ โอะ ลดรูปกำกับอยู่ เช่น ๙ ึ ึ หงส์

ข. ใช้เขียนร่วมกับ ๐ (ว) เพื่อแสดงว่าคำนั้นมีรูปสระอัวที่ไม่มีตัวสะกด เช่น ๙ ึ ึ ัว

ค. ใช้เขียนร่วมกับ ๐ (สระโอ) เพื่อแสดงว่าพยางค์นั้นมีสระโอและมีตัวสะกด เช่น ๙ ึ ึ โลก

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

เอกสารข้อมูล

ตั้งได้กล่าวแล้วว่า มหาชาติภาคเหนือที่แต่งเป็นภาษาล้านนามีมากฉบับ และอยู่ในลักษณะกระจัดกระจายตามวัดต่างๆ ทั้งที่สมบูรณ์ในเนื้อความ และไม่สมบูรณ์เพราะสูญหายและชำรุดตามกาลเวลา ประกอบกับความสำคัญของมหาชาติในฐานะที่เป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาเป็นธรรมเทศนาที่นิยมฟังกันในบรรดาพุทธศาสนิกชน จากความสำคัญดังกล่าว พระธรรมราชานุวัตรจึงได้จัดทำมหาชาติภาษาล้านนาฉบับที่สมบูรณ์ขึ้น ดังที่ท่านได้กล่าวถึงการดำเนินงานของท่านว่า

"ข้าพเจ้าได้เรียบเรียงธรรมมหาชาติภาษาล้านนา โดยให้มีถ้อยคำสัมผัสกันมากที่สุดที่ชาวลานนาเรียกว่า "สร้อย" จึงให้ชื่อว่า "ธรรมมหาชาติภาคพายัพฉบับสร้อยสังกร" ความจริงไม่ใช่ธรรมที่ข้าพเจ้าแต่งขึ้นเอง แต่คัดเลือกเอาธรรมมหาชาติหลายฉบับ แล้วแก้ไขปรับปรุงต่อเติมให้เหมาะสม คือไม่หนาหรือบางเกินไป มีถ้อยคำสัมผัสคล้องจองหรือคืบกันและแก้ไขสำนวนโวหารบางแห่งที่เห็นว่าไม่เหมาะแต่ก็พยายามรักษาภาษาล้านนาโบราณไม่ให้ภาษาสมัยใหม่ปนเพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจในภาษา"¹

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved
¹ธรรมราชานุวัตร, พระ. มหาชาติภาคพายัพสำนวนเอกฉบับสร้อยสังกร
 (เชียงใหม่พิมพ์ครั้งที่ 4 สงวนลิขสิทธิ์, 2508) หน้า ก

ลักษณะการปฏิวัติคัมภีร์มหาชาติฉบับสร้อยสังกร

ในการเรียบเรียงมหาชาติลำนานาจากฉบับดั้งเดิมมาเป็นฉบับสร้อยสังกรนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานที่บอกเวลาในการเรียบเรียงไว้ชัดเจน แต่เมื่อสังเกตจากการระบุไว้ในตอนท้ายของแต่ละกัณฑ์นั้นพบว่า เริ่มมีการทำงานนี้ตั้งแต่ พ.ศ. 2488¹ จนถึง พ.ศ. 2496²

จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาเมื่อ พ.ศ. 2463³ ซึ่งทำให้ต้องใช้ภาษาไทยกลางเพียงภาษาเดียวในการเรียนการสอนและการติดต่อสื่อสารทั่วประเทศ เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ทำให้ชาวล้านนาต้องใช้ภาษาไทยกลางมากขึ้นตามลำดับ ทำให้ต้องละเลยอักษรล้านนาไปโดยปริยายจนกระทั่งจำนวนผู้ที่มีความรู้ความสามารถในอักษรล้านนาลดลงตามลำดับ พระธรรมราชานุวัตรจึงได้ให้พิมพ์เรื่องมหาชาติลำนานาฉบับที่ท่านได้เรียบเรียงไว้เป็นอักษรไทยกลางโดยได้กล่าวถึงจุดประสงค์ ในการพิมพ์ครั้งนี้ว่า

1. สะดวกแก่การพิมพ์
2. ราคาถูกกว่าพิมพ์ด้วยตัวหนังสือไทยเหนือ
3. สะดวกแก่ภิกษุสามเณรที่จะนำไปเทศน์ เพราะทุกวันในภิกษุสามเณรชาวล้านนามีความรู้หนังสือไทยดีกว่าหนังสือล้านนา ซึ่งมีผู้น้อยลง ผู้ที่จะแสดงงานจริงๆ ยิงหายาก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

¹ กัณฑ์ที่ 6, 7, 10, 11, 12

² กัณฑ์ที่ 2, 4, 13

³ อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, การศึกษาล้านนาโบราณ, (เชียงใหม่: วิทยาลัยครู

4. เป็นแนวทางให้รู้จักเขียนหนังสือไทยเป็นภาษาล้านนาด้วยวิธีเทียบอักษร เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าขึ้นชื่อว่าคนไทยแล้วจะเป็นเผ่าพันธุ์ใดก็มีภาษาคคล้ายกันทั้งนั้น เว้นแต่คนไทยที่สละเชื้อชาติของตนไปแล้ว¹”

ทั้งนี้วิธีการเทียบอักษรของพระธรรมราชานุวัตรนั้นผู้วิจัยเห็นว่า แม้การเสนอข้อมูลดังกล่าวจะสอดคล้องกับอักษรและอักษรวิธี่ล้านนาเป็นส่วนใหญ่แล้วก็ตาม แต่ยังมีรายละเอียดทั้งในแง่ของอักษรวิธี่บางอย่างที่เห็นว่าคลาดเคลื่อนไปบ้าง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเอามหาชาติฉบับสร้อยสังกรที่จารเป็นภาษาล้านนาคือ ฉบับวัดบ้านแอ่น ตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่² มาตรวจสอบกับมหาชาติฉบับสร้อยสังกรที่พิมพ์ด้วยอักษรไทยกลาง พบว่ามีความคลาดเคลื่อนในอักษรวิธี่ของต้นฉบับทั้ง 2 นี้ คือ มีการใช้อักษรวิธี่แบบภาษาไทยกลางซึ่งแตกต่างจากการเขียนด้วยอักษรธรรมล้านนา เข้ามาปะปนอยู่กับการเขียนแบบจารัตนนิยมในอักษรวิธี่ล้านนา ซึ่งทำให้เกิดความสับสนและสับสนในข้อมูล ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นจะต้องปรับข้อมูลเหล่านั้น โดยเฉพาะที่ใช้เป็นตัวอย่างในงานวิจัยนี้ให้ลงตัวเป็นระบบที่ชัดเจนและแม่นยำและเห็นว่าพจนานุกรมล้านนา - ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวงที่ได้แสดงการปริวรรตตัวอักษรล้านนามาเป็นอักษรไทยกลางนั้นว่า สามารถรักษารูปคำ เสียงในภาษาได้เป็นอย่างดี จึงได้จัดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับคำที่มีปัญหาให้ถูกต้องตามพจนานุกรมล้านนา - ไทยฉบับแม่ฟ้าหลวง ซึ่งตรงตามเจตนารมณ์ของพระธรรมราชานุวัตร ที่ต้องการให้เป็นแบบอย่างในการศึกษาภาษาไทยกลางเป็นอักษรล้านนา ดังที่ท่านได้แนะนำวิธีอ่านตามระบบในภาษาล้านนาว่า

¹ ธรรมราชานุวัตร, พระ. มหาชาติภาคพายัพล้านนา เอกฉบับสร้อยสังกร, (เชียงใหม่:สงวนการพิมพ์, 2508) หน้า 8.

² จารเป็นอักษรไทยล้านนาโดย ภิกษุ ลิงแก้ว สุริยวงศ์ จำนวน 16 ผูก

1. ก จ ฉ ต เป็นอักษรสูงเช่น กา-กำ เจียรจา-เจียนจำ ฉา-ตำ ตาย-ต้าย เป็น-เป็น

2. ค ช ท พ ออกเสียงเบาเป็น ก๊ะ จ๊ะ ต๊ะ ป๊ะ เช่น เค้า-เก้า ช้าง-จ้าง ทาน-ตาน พา-ป่า

3. อักษรควบและกล้ำไม่มี อักษรควบสองตัวออกเสียงเป็นอื่น คือกระ-ชะ ตระ-ทะ ประ-พะ เช่น กราบ-ทาบ ตรา-ลา ประการ-พะการ มีอักษรกล้ำบ้าง แต่ไม่ออกเสียงกล้ำ เช่น กล้าว-ก้าว กลัว-ก้าว¹”

การปรับข้อมูล

ในการศึกษาเรื่องการใช้คำนี้ ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างคำและบริบทของคำนั้นมาเป็นตัวอย่าง ในกรณีที่ตัวอย่างซึ่งยกมานั้นมีข้อบกพร่องดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจะได้ปรับตัวอย่างนั้นๆแต่จะรักษารูปคำและเสียงตามต้นฉบับเดิม โดยมีหลักในการปรับดังนี้

1. ตำแหน่งของพยัญชนะ สระ และตัวสะกด

การวางตำแหน่งในการประสมอักษรของภาษาไทยมาตรฐาน กับภาษาไทยล้านนามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ สระจะวางไว้ได้ทั้งด้านบน ด้านล่างของพยัญชนะ หรือด้านหน้า ด้านหลังของพยัญชนะ รวมทั้งในกรณีคำที่มีพยัญชนะตัวสะกดและตัวตาม ตัวสะกดจะวางไว้ด้านหลังพยัญชนะต้น ตัวตามจะวางด้านล่างของพยัญชนะตัวสะกด เช่น

¹ ธรรมราชาวัตร พระ, เรื่องเดียวกัน หน้า ค

² ระบบนี้เทียบได้กับการจัดระบบไว้แล้วในหน้า 24-29

๑๕ (ฮัม) เมื่อปริวรรตเป็นอักษรล้านนาไทยปริวรรต จึงต้องปรับตำแหน่งของพยัญชนะ สระ และตัวสะกดในตำแหน่งและระดับเดียวกับที่ใช้ในภาษาไทยมาตรฐานเช่น ๑๕๑๐ (ทวนเทียว)

2. ปรับพยัญชนะต้น

ค	เป็น ค	เช่น คำ	เป็น คำ
ค	เป็น คร	เช่น เชียงคาน	เป็น เชียงคราน
ค	เป็น ค	เช่น เคียด	เป็น เคียด
ป	เป็น พ	เช่น ไป	เป็น ไพ
ภ	เป็น พ	เช่น ภายใน	เป็น พายใน
ย	เป็น ฮ	เช่น ฮา	เป็น ฮา
ย	เป็น ย	เช่น ยักษ์	เป็น ยักษ์
หย	เป็น ฮ	เช่น เหี้ยฮบ	เป็น ฮีฮบ
ล	เป็น หล	เช่น เล่น	เป็น เหล่น
ผ	เป็น พร	เช่น ผาย	เป็น พราย
ถ	เป็น ตร	เช่น มณี	เป็น มนตรี
ช	เป็น กร	เช่น ชะสัด	เป็น กระสัด
ส	เป็น ล	เช่น โสภ	เป็น โลม

3. ปรับตัวสะกด

3.1 ซ้อนตัวพยัญชนะในคำที่มีการอ่านแยกพยางค์ เช่น

กumar	เป็น	กุมมาร
พิจารณา	เป็น	พิจจารณา

3.2 คำที่มีทั้งตัวสะกดและตัวตาม จะใช้เครื่องหมายทับตามกำหนดลงบนตัวอักษรที่เป็นตัวตาม ซึ่งไม่ต้องการออกเสียงสระ เช่น

พราหมณ์ เป็น พราหมณ์
มหาสดต เป็น มหาสัดต์

3.3 กรณีคำที่มีออกเสียงสระออก จะเติมตัว อ เพื่อความชัดเจน และให้ครบทั้งรูปและเสียงในภาษาล้านนา เช่น

นคร เป็น นคร
ปวร เป็น ปวอร

3.4 ปรับตัวสะกดตามที่มาของภาษาเดิม เช่น

วิเสต เป็น วิเสส (บาลี)
กิงวน เป็น กิงวล (เขมร)

4. การปรับสระ

4.1 ปรับสระไ- หรือ ใ- โดยยึดความถูกต้องในพจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง พ.ศ. 2533 เช่น

ฮะไฮ์ เป็น ฮะฮ์

4.2 คำที่มีออกเสียง/อะ/ในพยางค์ท้ายชัดเจนจะประรูปวิสรรชนีย์ เช่น

สัพพะ เป็น สัพพะ

อินท เป็น อินทะ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

4.3 คำยืมที่ออกเสียง /อัย/ ยึดที่มาของคำในภาษาเดิมและชนบนิยมน

ในการเขียนของปราชญ์ล้านนา เช่น

หญกทย	เป็น	หญกทย
หญกทยไท	เป็น	หญกทย

5. ปรับรูปศัพท์สันสกฤตซึ่งเขียนตามอักขรวิธีของภาษาไทยกรุงเทพฯมาเป็นรูปศัพท์ที่เขียนตามธรรมเนียมนิยมของล้านนาโดยถือว่าเป็นมาจากภาษาบาลี เช่น

สัตว์(สันสกฤต)	เป็น	สัตว์ (บาลี)
อากาศ(สันสกฤต)	เป็น	อากาศ (บาลี)
ธรรม(สันสกฤต)	เป็น	ธรรม์ (บาลี)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

คำที่มีการปรับจากต้นฉบับมหาสารคามฉบับสวัสดีสังกร

คำไทย

ต้นฉบับ	ปรับ
กระทำ	กะทำ
กลางคืน	กลางคืน
กั	คั
เช่นฆ่า	เช่นฆ่า
ข้าว	เข้า
แข็ง	แข็ง
คิง	คิง
คน	คน
คนฆ่า	คนฆ่า
คะคือย	คะคือย
คะยคะย	คะยคะย
คม	คม
คาด	คาด
คามฆ่า	คามฆ่า
คำ	คำ
คำ	คำ
เขียงคราญ	เขียงคราน
ทราษ	ช่าษ
ดวงคาน	ดวงคราน
เต็ม	เต็ม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ต้นฉบับ

ปรับ

ไป	ไป
เป็น	เป็น
พ้อง	พ้อง
พระยา	พระญา
ชาย้า	ชาย้า
ชายไฮ	ชายไฮ, ชาย
เฮ็น	เฮ็น
เฮาะไฮ	เฮาะไฮ
เฮียม	เฮียม
เหล่น	เหล่น
เหล่ม	เหล่ม
สร้าง	สร้าง
สร้าง	สร้าง
หนึ่ง	หนึ่ง
ใหญ่	ใหญ่
ห้อง	ห้อง
อะเคอ	อะเคอ
อยู่	อยู่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

คำบาลี สันสกฤต เขมร

ต้นฉบับ	ปรับ	ที่มาของคำ
กณ	กต	ช, กต
กษัตรา	กระสัตรา	ส, กษัตริย
กษัตริย์	กระสัตร	ส, กษัตริย
กหาบณะ	กหาบณะ	ป, กหาบณ
กัป	กัปป	ป, กป
กัณเณศ	กัณเณศ	ป, กณเณกา ศเข้าลิลิต
กรรม	กัมม	ป, กมม
เกษม	กระเสม	ส, เกษม ป, เขม
กฤษร	กฤษอร	ป, กฤษร
กุมารี	กุมารี	ป, ส กุมาร
กรุณา	กรุณา	ป, ส กรุณา
ไกรสร	ไกรสร	ป, เกสร
เขต	เขตต์	ป, เขตต
ครบ	ครม	ช, ไครพ ส, เคารว ป, คารว
คัร	คัร	ป, ส คัร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

ต้นฉบับ	ปรับ	ที่มาของคำ
โคจร	โคจอร์	ป, ส โคจร
โคศ	โคศต์	ป, โคศต
จร	จอร์	ป, ส จร
จิต	จิตต์	ป, จิตต
โทษ	โทส	ป, โทส
โททรณี	โททณี	ป, โททณี
ธรรม	ธम्म	ป, ธมม
ตำรวจ	ตำรวจ	เทียบ ท, ท่อง
นนท์	นนตรี	ส, ตนนตรี
มนัสการ	มนัสสการ	ส, นมสการ
บรรณศาลา	ปณณศาลา	ป, ปณณศาลา
บริจาค	ปริจาค	ป, ปริจาค
บริษาท	บอริษาท, บัวริษาท	ป, มริษาท ส, มรุษาท
บริวาร	ปริวาร	ป, ส บริวาร
บริภาค	บัวริภาค, บอริภาค	ป, ปริภาค
บริฑาร	ปริกฑาร	ป, ปริกฑาร
บวร	ปวอร์	ป, ปวร
บัณฑิต	ปิตทิบาด	ป, ปิตทิบาด
ประเทศ	ปเทศ	ป, ปเทศ
ประชา	ปชา	ป, ปชา
ประนม	ประหนม	ส, ประณาม
ประโยชน์	ปโทยชน์	ป, ปโทยชน ส, ปุโรโยชน
ประเสริฐ	ประเสีฐ	ส, เศรษฐ ป, เสฎฐ
ประณีต	ประหนีต	ส, ปุริณีต ป, ปณีต
ปฏิสัมพันธ์	ปฏิสนถาร	ป, ปฏิสนถาร
ประดิษฐ์	ปติฎฐาน	ป. ปติฎฐาน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ต้นฉบับ ปรับ ที่มาของคำ

ปีศาจ	ปีศาจ	ส, ปีศาจ
ปรารภ	ปรารภ	ส, ปรารภ
ปราศรัย	ปราศรัย	ช, ปราศรัย, ส, ปราศรัย
ปีศาจ	ปีศาจ, วิสาข	ป, ปีศาจ
พญา	ประพญา	ส, ประพญา
พาย	พราย	ช, พราย
แพ	แปร	ช, แปร
โศก	โพรศ	ช, โพรศ
พรวิ	พรวิ	ส, พรวิ
พร	พร	ป, ส พร
เพศ	เพศ	ป, เวศ ส, เวศ
พิจารณา	พิจารณา	ป, ส พิจารณา
ฟ้าเพ็ง	ฟ้าเพง	ช, ฟ้าเพง
โกษา	กัษยา	ป, ส กษ
ภูธร	ภูธร	ป, ส ภูธร
มรณ	มรณ	ป, มรณ
มรณา	มรณา	ป, มรณ
มรณาต	มรณาต	ป, มรณ
มังกร	มังกร	ป, ส มกร
มนต์	มนต์	ส, มนต์
ยศ	ยศ	ป, ยศ ส, ยศ
รัฐ	รัฐ	ป, รัฐ
รจนา	รจนา	ป, ส รจนา
เราทนี่	เราทนี่	ป, เราทนี่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ต้นฉบับ	ปรับ	ที่มาของคำ
วณิพก	วณิพนิก, วณิพพก	ป, วณิพพก
วงศา	วงสา	ป, วัส ส, วัศ
วัด, วัดร	วัดต์	ป, วัตต
วัด	วัดฉ	ป, วัตถ
วัดก	วัดกก	ป, วัตกก
วิลาส	วิลาส	ป, ส, วิลาส
วิเศษ	วิเสส	ป, วิเสส
เวสสันดร	เวสสันดอร	ป, เวสสันดร
ศรี	สรี	ส, ศรี
ศักดิ์	สัคคี	ส, ศกฺติ ป, สตฺติ
ศรมณ	สรมน	ป, สรมณ ข, สรมณ
ศาลา	ศาลา	ป, ศาลา ส, ศาลา
ศาสดา	สวาสสตา	ส, ศาสตา
ศาสตร์	สวาสตร์	ส, ศาสตร์
ศิลป์	สิลป์	ส, ศิลป์
ชมา	ชมา	ป, ชมา ส, กษมา
สมุทร	สมุทท์	ป, สมุทท์ ส, สมุท
สวัสตี	สวัสตี	ส, สวัสตี
สวรรค์	สวัรค์	ส, สวัรค
สาคร	สาคร	ป, สาคร
สิก	สิกข์	ป, สิกข์
สิงคาระ	สิงคาละ	ป, ส สิงคาล
เสตฉัตร	เสตฉัตต์	ป, เสต ป, ฉตต

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

ต้นฉบับ	ปรับ	ที่มาของคำ
โสม	โจอม	ช, โจอม
หอรทะย	หอรทัย	ป, หทย ส, หฤทย
อธิกรณ์	อธิกอร์ณ	ป, อธิกรณ์
อัศจรรย์	อัศสจรรย์	ป, อจจรรย์ ส, อาศจรรย์
อัศตร	อัศสตร	ป, อสุสตร
อากาศ	อากาศ	ป, อากาศ
อาสนา	อาสนนา	ป, ส อาสน
อาวรณ	อาวรณ	ป, ส อาวรณ
อินทร์	อินท์	ป, อินท
อุปฐาก	อุปฐาก	ป, อุปฐาก
อัชฌาศัย	อัชฌาศัย	ป, อฐฌาศัย
โอบฐ	โอบฐ	ป. โอบฐ

อักษรย่อที่ใช้

ป	แทน	บาลี
ส	แทน	สันสกฤต
ช	แทน	เขมร
น	แทน	หน้า
บ	แทน	บรรทัด

ลิขสิทธิ์ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved